

Läshundsverksamhet på biblioteket

Handbok för läshundsverksamhet på de allmänna biblioteken

Texterna © textförfattare och Kuopio stadsbibliotek 2024

Bilder © bildtagare

Redaktör: Henna Kiiskinen

Grafisk design och layout: Henna Kiiskinen

Kuopio stadsbibliotek 2024

Innehåll

Innehåll	2
Inledning	4
1 Bibliotekens läshundsverksamhet	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Vad är bibliotekets läshundsverksamhet?	8
1.2.1 Om den djurassisterade verksamheten	9
1.2.2 Varför behöver man den djurassisterade verksamheten på biblioteken för att främja läsning?	10
1.3 Läshundsverksamhet på de allmänna biblioteken i Finland	11
1.3.1 Läshundsverksamhet på de allmänna biblioteken 2023	12
1.4 Resultat av enkäter	13
1.5 Att gå runt och besöka projektområdet	14
1.6 Från informationsinsamling till delning av information	15
2 Verksamhetens ABC	16
2.1 Målet för läshundsverksamheten på biblioteket	16
2.2 Vad behövs för att inleda läshundsverksamhet?	17
2.2.1 Utrymme	17
2.2.2 Läshund och dess förare	17
2.2.3 Bibliotekets resurser	18
2.3 Perspektiv på ansvarsfrågor	20
2.3.1 Olycksfall och skador	20
2.3.2 Frivilligarbete på biblioteket	22
2.3.3 Allergier	23
2.3.4 Osäkerhet och utredning	24
2.4 Samarbetspartner	24
2.4.1 Intermountain Therapy Animals och R.E.A.D.	25
2.4.2 Föreningspresentation: Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben ry	25
2.4.3 Föreningspresentation: Suomen Karva-Kaverit ry, Finlands Lurviga Kompisar rf	27
2.5 Läshundsverksamhet i praktiken	27
2.5.1 Case-exempel: Helsingfors stadsbibliotek/Auli Aho	28
2.6 Case-exempel: Maikkula bibliotek, Uleåborg/Edina Saarinen	30
2.7 Case-exempel: Norra Savolax Kenneldistrikt/Seija Rytönen	31
3 En läshund på biblioteket	35

3.1	Vad behöver biblioteket veta om hunden?	35
3.2	Expertens anförande: Den djurassisterade verksamheten.....	36
3.3	Expertens anförande: Läshunden är en frisk hund.....	38
4	Om läsning och läshundsverksamhet.....	41
4.1	Expertens anförande: Att främja läsning med alla tassar	41
4.2	Hundförarens roll vid lässtunden.....	44
4.2.1	Biblioteket som introduktör för hundföraren	46
4.3	Bibliotekets läshund	47
5	Källor	50
6	Bilagor	51

Inledning

Henna Kiiskinen

Projektkoordinator

Projektet Lëshund och dess förare som främjare av läsning på biblioteket, Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa -hanke

Kuopio stadsbibliotek

Lëshundsverksamheten har pågått på finska bibliotek redan i över tio år. Information om praxis i verksamheten eller ansvarsfrågorna har dock inte varit lätt tillgänglig för bibliotekens personal. Man ville börja samla in information om lëshundsverksamheten i Östra Finland och ta reda på vilken slags lëshundsverksamhet som är tillgänglig på biblioteken år 2023. Samtidigt ville man ge ut den här handboken om lëshundsverksamhet ur bibliotekets synvinkel.

Handboken har utarbetats som en del av projektet Lëshund och dess förare som främjare av läsning på biblioteket, Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa -hanke på Kuopio stadsbibliotek, som finansierades av Regionförvaltningsverket i Östra Finland. I projektet samlades in omfattande information om lëshundsverksamheten från bibliotek och man hörde experter samt samarbetspartner inom lëshundsverksamheten. Förutom projektteamet har många experter medverkat i att skriva handboken. Syftet med projektet var att med hjälp av handboken sprida information om lëshundsverksamheten på biblioteken samt att hjälpa bibliotekspersonalen att inleda och utveckla den djurassisterade läsverksamheten.

Projektets verksamhetsområde omfattade Östra Finland, det vill säga Södra och Norra Savolax samt Norra Karelen. På projektområdet gjordes en omfattande enkät om målen för lëshundsverksamheten samt om bibliotekspersonalens attityder och önskemål i fråga om lëshundsverksamheten. Dessutom åkte man runt inom projektområdet för att bekanta sig med bibliotekens lëshundsverksamhet. På besöksmålen intervjuades både bibliotekspersonal och lëshundsförare. På biblioteken bekantade man sig med de utrymmen där lëshundsverksamheten ordnas samt gjorde iakttagelser av praxis och förfarande under lässtunderna. I projektet genomfördes också en nationell enkät om lëshundsverksamhetens omfattning på biblioteken och om bibliotekspersonalens önskemål om utveckling av verksamheten.

Om handboken och annat material

Denna handbok är skriven för de bibliotek som funderar på att inleda läshundsverksamhet eller som vill utveckla en redan pågående verksamhet. Handboken innehåller många praktiska råd om hur man inleder läshundsverksamhet, samt tips på hur verksamheten kan förverkliga bibliotekets mål till att inspirera och uppmuntra läsning. Under projektets gång har ansvarsfrågor om läshundsverksamheten funderats på med experter, och i handboken har man samlat in frågor som biblioteken bör överväga innan läshundsverksamheten inleds. I handboken presenteras också föreningar som är verksamma i Finland och som utbildar läshundsförare och bedömer om hundar lämpar sig för den djurassisterade verksamheten.

Bibliotekspersonalen är inte nödvändigtvis experter inom den djurassisterade verksamheten och handboken är därför avsedd till att hjälpa hitta möjligheter till den här biblioteksverksamheten. Förutom handboken har man i projektet producerat fyra videoinspelningar för introduktion av läshundsförare, samt ett kommunikationspaket som planerats för att användas av biblioteken. Allt projektmaterial kan hittas på webbplatsen för Biblioteken.fi. Webbtjänster och information om bibliotek.

Tack

Läshundsverksamheten är en av de mest underbara sakerna på biblioteket. Så tänkte jag 2015, när jag och min pensionerade kollega började med läshundsverksamheten på biblioteket där jag arbetade. Och den tanken har inte gått någonstans på nio år. Läshundsverksamheten utgör fortfarande en underbar och viktig del av mitt arbete på biblioteket. När vi började med läshundsverksamheten på ett närbibliotek i Joensuu, fanns det inte mycket information om läshundsverksamheten, åtminstone inte på finska. Därför var det viktigt att få delta i ett projekt som främjar läshundsverksamheten och hjälper biblioteken att inleda, fortsätta och utveckla verksamheten i sin egen verksamhetsmiljö.

Tack till alla experter som medverkat i att skriva handboken och göra videoerna. Ett stort tack till Marjo, Anne, Minna, Roosa och alla läshundsförare som gav sin värdefull arbetstid till projektets intervjuer. Ni gör alla fantastiska satsningar på att främja läsning på biblioteken. Tack också till dem som besvarade projektets enkäter och förfrågningar. Vi fick rikligt med viktig information om läshundsverksamheten för den här handboken. Och det

största tacket såklart till projektteamet, alltså Lissu, Raija och Anu för deras utmärkta samarbete i projektets alla faser. Vi upptäckte att man alltid kan lära sig något nytt gällande ett ämne man själv känner till, och att man har en gemensam och delad vision som bär vidare även om det kniper.

Henna Kiiskinen

1 Bibliotekens läshundsverksamhet

1.1 Bakgrund

Läshundsverksamheten inleddes på finska bibliotek i början av 2010-talet och den blev snabbt utbredd. På basis av en enkät som gjordes av S:t Michels regionbibliotek 2016 fanns det verksamhet på minst 56 bibliotek och intresse för att inleda verksamhet på tiotals andra. Inom läshundsverksamheten var biblioteken särskilt intresserade av att främja läsning och den positiva uppmärksamhet som den gav biblioteken. Medierna kunde också bli entusiastiska över att skriva om biblioteket och läshunden. I Finland fanns det till en början inte någon aktör som skulle ha utbildat läshundsförare eller bedömt om hundar lämpar sig särskilt för läshundsverksamheten. Biblioteken samarbetade med de lokala aktörerna och verksamheten var splittrad. Som läshundar agerar till exempel kompishundar inom Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben ry och hundar inom Suomen Karva-Kaverit ry, Finlands Lurviga Kompisar rf som bedriver den djurassisterade besöksverksamheten.

På S:t Michels regionbibliotek utarbetades 2016 inom utvecklingsprojektet en kvalitetsrekommendation för läshundsverksamheten i samarbete med Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben ry. Utvecklingsprojektet och Kennelliitto - Kennelklubben hade då en gemensam uppfattning om att läshundsverksamheten krävde andra färdigheter och kunskaper hos både hundföraren och hunden än kompishundsverksamheten. Utvecklingsprojektet hade som mål att fortsätta samarbetet mellan biblioteken och Finska Kennelklubben ry efter publiceringen av kvalitetsrekommendationen och att skapa trygga verksamhetsbetingelser av hög kvalitet för läshundsverksamheten. Kennelliitto - Kennelklubben började utbilda frivilliga läshundsförare och genomföra en lämplighetsbedömning av hundar 2017, men biblioteken fortsatte ändå att självständigt utveckla läshundsverksamheten också med andra samarbetsparter.

Ett nytt utvecklingsprojekt för bibliotekens läshundsverksamhet började planeras 2022 och Kuopio stadsbibliotek ansökte om finansiering hos regionförvaltningsverket. I projektansökan uttrycktes oro för att läshundsverksamheten på biblioteken håller på att bli hundarnas besöksverksamhet och att huvudfokus i verksamheten inte ligger på att främja läsning. Syftet med det nya projektet var att klargöra målen för läshundsverksamheten på biblioteken och producera material till stöd för verksamheten hos bibliotekspersonalen, läshundsförarna och bibliotekens samarbetsparter.

1.2 Vad är bibliotekets läshundsverksamhet?

En läshund, en bibliotekshund, en lässtödshund, ett läskeldjur, en pedadog/pedahund/, en R.E.A.D.-hund: Alla dessa betyder en hund eller annat keldjur som man besöker och läser för. I den här handboken talas det om läshundarna och läshundsverksamheten, eftersom den är en vedertagen term för den hundassisterade läsverksamheten på biblioteken. De olika föreningarna kan dock ha sina egna benämningar för sin egen verksamhet och när verksamheten inleds lönar det sig också på biblioteket att besluta vilken benämning som man vill använda om verksamheten i kundkommunikationen. Särskilt, om biblioteket samarbetar med flera olika föreningar. Vid den djurassisterade verksamheten används förutom hundar även andra keldjur, såsom katter, kaniner och marsvin. Innehållet i handboken kan även tillämpas på andra sällskapsdjur, men de behandlas inte separat i handboken.

Syftet med bibliotekens läshundsverksamhet frågades i de av projektet genomförda enkäterna och genom biblioteksbesök som ägt rum i Östra Finland. Det enhälliga svaret från bibliotekspersonalen var: att främja läsning med hjälp av en hund. Med hjälp av läshunden vill man på biblioteken öka läsmotivationen och locka icke-läsande barn till att besöka biblioteket.

Det är därför bra att skilja mellan läshundsverksamheten och den av föreningarna bedrivna besöksverksamheten (till exempel kompishundsverksamheten inom Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben ry), där man med djuret besöker till exempel sjukhus eller servicehus för att vara till glädje för sjuka och äldre. Det viktigaste i besöksverksamheten är glädjen att få träffa hunden och målet är att kunna klia hunden och att prata med hunden. Inom besöksverksamheten är hunden i centrum för verksamheten och avsikten är att hunden ska vara en aktiv och sällskaplig kompis under besöket. Inom besöksverksamheten möts många människor på en gång och besöket tar en begränsad tid.

När det gäller läshundsverksamheten, är hunden ett redskap för att öka läsmotivationen. Hunden har i uppgift att lyssna och vara närvarande. Hunden bör kunna lugna ner sig, men hålla sig uppmärksam, så att läsaren får en känsla av att hunden verkligen lyssnar på den bok man läser.

1.2.1 Om den djurassisterade verksamheten

Den djurassisterade verksamheten (Animal Assisted Activity, alltså förkortning AAA) avser en verksamhet som utförs som frivilligarbete och som har med djuren att göra. Verksamheten omfattar bland annat att hälsa på de äldre och att besöka sjukhuset som frivilliga samt läshunds- och läskeldjursverksamheten. Den djurassisterade verksamheten är en del av Green Care -metoderna. Djurets lugnande verkan baserar sig på kroppens naturliga säkerhetssystem, det vill säga att till exempel mängden tillgivenhetshormon i kroppen ökar och mängden stresshormon sjunker när man klappar djuret. Djurets närvaro kan också öka koncentrationen, minska ångest och stödja självkänslan.

Den frivilliga som deltar i den djurassisterade verksamheten ska vara förtrogen med den här slags verksamhet och med att arbeta med djuret. Den djurassisterade verksamheten ger möjlighet till att öka människans välbefinnande med motiverande, uppfostrande och glädjebbringande medel. Verksamheten är inte målinriktad och innehållet i besöken baserar sig på spontaniteten. Djuret ska vara lämpligt för uppgiften. Läshundsverksamheten skiljer sig från den djurassisterade besöksverksamheten så att syftet med verksamheten inte bara är att bereda någon glädje med djurets närvaro.

Läshundsverksamheten är inte målinriktad i den meningen att den inte dokumenteras eller mäts på något sätt, men den har ett klart syfte och mål, nämligen att öka läsmotivationen och ge den läsare som deltar i verksamheten läsglädje.

Bland annat Suomen Karva-Kaverit ry, Finlands Lurviga Kompisar rf och Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben ry organiserar den djurassisterade frivilligverksamheten i Finland. Föreningarna utbildar frivilliga handledare inom den djurassisterade verksamheten och bedömer djurens lämplighet för verksamheten. I Finland finns det också gott om serviceproducenter inom det djurassisterade arbetet. Djurtränare Anne Mari Leppänen berättar närmare om fördelarna inom den djurassisterade verksamheten i kapitel tre i handboken.

1.2.2 Varför behöver man den djurassisterade verksamheten på biblioteken för att främja läsning?

Fastän Finland fortfarande har stor kompetens inom läskunnigheten internationellt sett, har nivån på läskunnigheten sjunkit under 2000-talet. Enligt den senaste PISA-undersökningen är i synnerhet antalet utmärkta läsare färre än tidigare och antalet svaga fler. Att utveckla läskunnighet hos barn och unga kräver en rad åtgärder och incitament. Det är oroväckande att intresset för läsning har gått ned bland de unga och att läsningen i synnerhet på fritiden har minskat och att det intresset finns bara hos ett fåtal. Över hälften av finländska unga uppger att de läser enbart under tvång. Andelen pojkar med detta tanke-sätt är till och med dubbelt jämfört med andelen flickor.

Biblioteken är vid sidan av skolorna och familjen ett viktigt instrument för läsning, läsmotivation och att få någon att bli intresserad av läsning. Det enda sättet att lära sig läsa är att läsa. Biblioteket kan erbjuda alla barn och unga möjlighet till att läsa och göra det möjligt för dem att få tillgång till böcker. Inläring och läsglädje utgör en del av bibliotekens grundläggande uppgift redan i enlighet med bibliotekslagen. Man måste hela tiden finna nya sätt att locka barn att läsa mera böcker.

Bibliotekspersonalen anser att barn och de unga som läser lite eller kämpar med lässvårigheter är de viktigaste målgrupperna för läshundsverksamheten. Men på biblioteken ansågs det svårt att nå målgruppen och man önskade hjälp till detta. Läshundsverksamheten lämpar sig utmärkt för att öka läsmotivationen och läsglädjen. Redan en kort lässtund om dagen främjar läskunnigheten, så 10 minuters läsning för läshunden kan påverka barnets läsning positivt. Speciellt om man genom verksamheten lyckas uppmuntra till läsning också hemma efter en lässtund med hunden eller till att tala om läsning med kompisar och föräldrar.

Till god läskunnighet hör att läsa tillsammans och diskutera vad man läst. En lässtund med hunden kan vara en avgörande faktor i barnets liv som lär sig att läsa. Att läsa för hunden kan kännas tryggt och när man träffat hunden kan det uppstå ett minnesspår som kvarstår hos barnet ända till vuxenlivet. Hunden minskar spänningen och medför magi till lässtunden.

I denna handbok går man igenom bibliotekens roll som arrangör av läshundsverksamheten, grunderna för den djurassisterade verksamheten samt samarbetet mellan biblioteket och läshund och dess förare. Det är viktigt att ansvaren för den djurassisterade verksamheten beaktas på biblioteket redan när verksamheten planeras. Det är en mycket resurskrävande ansträngning för biblioteket att inleda läshundsverksamhet, även om den bedrivs i samarbete med föreningar. Välkomna med på en resa till läshundsverksamhetens kärna!

Varför är läshunden på biblioteket?

- Läshunden motiverar att läsa.
- Läsningen blir en positiv händelse.
- Läsningen kommer att lämna ett gott minne.
- Läsningen blir en vana.
- Läshunden lugnar ner lässtunden.
- Man berättar om läsning för kompisarna och talar om den med föräldrarna.

Källor och ytterligare information:

- Hevoset ja koirat eläinavusteisessa työssä - tutkittua tietoa ja kokemuksia: Ervast & Raukola-Lindblom (toim.), 2021
- Karvaterapiaa - eläinavusteinen työskentely Suomessa: Ikäheimo, 2013
- Nationella läskunnighetsstrategin 2030: Finland - världens mest multilitterata land. Utbildningsstyrelsen, Läsrörelsen, 2021
- Lukutaito uuteen nousuun - kansallisella lukutaitostrategialla uutta suuntaa lukutaitotyölle. Nissilä & Lumme, 2022. <https://www.kielikello.fi/-/lukutaito-uuteen-nousuun>
- Laatusuositus yleisten kirjastojen lukukoiratoimintaan, En kvalitetsrekommendation för läshundsverksamhet vid offentliga bibliotek. Mikkelin seutukirjasto, S:t Michels regionbibliotek, 2016. <https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/ancmt/Lukukoiratoiminnanlaatusuositus2016.pdf>
- Assessing Handlers for Competence in Animal-Assisted Interventions: Howie, 2021

1.3 Läshundsverksamhet på de allmänna biblioteken i Finland

Läshundsverksamheten startade i Finland i början av 2010-talet och det mest välkända läshundsprogrammet i världen är troligen Intermountain Therapy Animals organisationens Reading Education Assistance Dogs® -program, som är mer bekant som R.E.A.D.-programmet. Även i Finland har det varit och är det läshundar och deras förare som förbundet sig till detta program. Idag utbildar bland annat Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben ry och Suomen Karva-Kaverit ry, Finlands Lurviga Kompisar rf frivilliga läshundsförare

i Finland. Presentationer av alla ovan nämnda föreningar finns i kapitel två i denna handbok.

År 2016 var läshundsverksamheten redan så vanligt förekommande på biblioteken att S:t Michels regionbibliotek utarbetade kvalitetsrekommendationer för verksamheten med ett utvecklingsprojekt som regionförvaltningsverket finansierade. Kvalitetsrekommendationerna utarbetades i samarbete med Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben ry, vars kompishundar redan då var i stor utsträckning verksamma som läshundar på biblioteken. Den gemensamma uppfattningen var då att läshundar och deras förare behöver andra och olika färdigheter och kunskaper än de hundar och deras förare som är med i kompishundsverksamheten, och att man i Kennelliitto - Kennelklubben ville inleda en utbildning för läshundar och deras förare som skilde sig från kompishundsverksamheten, där man betonade hundens förmåga att lugna ner sig i lässituationen och ge läsaren läsro. Läshundsverksamheten bedrivs också i skolorna som en del av den djurassisterade undervisningen och uppfostran. I den djurassisterade uppfostran arbetar läraren i sitt eget arbete till exempel som klasslärare med hund som arbetskamrat och som stöd för inläring. Då har hen utbildning för det djurassisterade arbetet och hunden är en av de hundar inom fostran och rehabilitering som lämplighetsbedömts till exempel av Koirat kasvatus- ja kuntoutustyöissä ry, Hundar inom fostran och rehabilitering rf.

1.3.1 Läshundsverksamhet på de allmänna biblioteken 2023

Den av S:t Michels regionbibliotek utarbetade kvalitetsrekommendationen hade en viktig bakgrundstanke på läshundsverksamheten av jämn kvalitet på de allmänna biblioteken i samarbete med Kennelliitto - Kennelklubben, men kvalitetsrekommendationerna blev inte inrotade på biblioteken. År 2022 ansökte Kuopio stadsbibliotek om ny finansiering hos regionförvaltningsverket för utvecklandet av läshundsverksamheten. Projektet inleddes i augusti 2023 och projektet Läshund och dess förare som främjare av läsning på biblioteket, Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa -hanke hade som mål att utreda den övergripande situationen i fråga om läshundsverksamheten på biblioteken och att producera nytt material till stöd för läshundsverksamheten. Man ville klargöra målen inom läshundsverksamheten och skilja den verksamhet som var avsedd att främja läsning från den besöksverksamhet som var avsedd för att klappa en hund.

1.4 Resultat av enkäter

Läshundsverksamhet på de allmänna biblioteken 2023

Hösten 2023 genomfördes två enkäter om att ordna läshundsverksamheten på biblioteken. En mer omfattande enkät sändes till biblioteken i Östra Finland och en mera kortfattad blankett till övriga Finland. Sammanlagt svarade 92 representanter för bibliotekspersonalen på enkäterna. Genom båda enkäterna kartlades läshundsverksamhetens omfattning och utvecklingsbehov. Med den mer omfattande enkäten gick man dessutom på djupet med syftet med läshundsverksamheten och bibliotekspersonalens attityder beträffande principerna för genomförandet av verksamheten.

Resultat:

Samarbetspartner och frivilligarbete

Läshundsverksamheten bedrivs på biblioteken i samarbete med flera olika aktörer. Föreningar, som huvudsakligen utbildar och bedömer lämpligheten hos de läshundar och deras förare som arbetar på biblioteken, är Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben ry och Suomen Karva-Kaverit ry, Finlands Lurviga Kompisar rf. Största delen av läshundsverksamheten utförs som frivilligarbete.

Att ställa praxis i ordning

Man önskade mycket anvisningar och information om föreningar inom läshundsverksamheten. Ansvarsfrågorna och de praktiska arrangemangen inom läshundsverksamheten gör även de bibliotek betänksamma som ordnat verksamheten under en längre tid.

Kommunikation

Man behövde/saknade färdiga material för kommunikation. Marknadsföringsmaterial för kunder och de som vill bli frivilligarbetare skulle vara välkommet.

Mål och målgrupper

Målen för läshundsverksamheten är inte nödvändigtvis tydliga på biblioteken eller vid föreningarna. Biblioteken vill inte använda resurser till en sådan verksamhet som inte motsvarar bibliotekens mål eller når den rätta målgruppen.

Utmaningar för verksamheten

På basis av enkäterna är biblioteken bekymrade över läshundsverksamhetens framtid. Inom många biblioteksområden finns det inga föreningar för den djurassistierade verksamheten eller andra möjligheter för utbildning inom den här verksamheten.

På basis av enkäterna är läshundsverksamheten på biblioteken inte stabil och frivilligarbetarnas arbete på biblioteken är inte ordnat på ett ansvarsfullt sätt.

Bibliotekens ansvar för verksamhetens genomförande och kvalitet är inte tydliga och det har inte allokerats tillräckliga resurser till verksamheten.

Framtiden

Ett samordnat samarbete med föreningar som utbildar läshundsförare samt ett omfattande utbyte av information om genomförandet av läshundsverksamheten på biblioteken skulle garantera en högkvalitativ utveckling av läshundverksamheten i framtiden.

1.5 Att gå runt och besöka projektområdet

Förutom enkäterna gick man runt inom projektet och besökte fyra bibliotek i Östra Finland för att observera praxis inom läshundsverksamheten och intervjua de människor som deltar i verksamheten. Under biblioteksbesöken påträffades två läshundar och deras förare inom Kennelliitto - Kennelklubben, två stödhundar och deras förare inom Savonlinnan seudun mielenterveys ry, Nyslottsregionens psykiska hälsa rf och en hund inom Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry, Hundar inom fostran och rehabilitering rf. På biblioteken intervjuades bibliotekens ansvariga personer för läshundsverksamheten samt observation av verksamheten.

På alla bibliotek hade läshundsverksamheten utformats för att vara en specifik verksamhet som ett resultat av ett långt samarbete. I intervjuerna upplevde både bibliotekspersonalen och läshundsförarna att deras arbete är viktigt för att kunna främja barnens läsning. Bland de största hindren för verksamheten ansågs vara att resurserna minskar och att nå ut till läsarna. Alla som intervjuats önskade att de barn och unga som mest behöver uppmuntran till att läsa och goda läsupplevelser skulle komma och läsa.

Läshundsförarna upplevde att deras roll vid lässtunden var viktig för både läsaren och hunden. Det varma och förtroliga förhållandet mellan hundföraren och hunden är absolut nödvändigt när man arbetar med hunden, vare sig det gäller yrkesarbete eller frivilligarbete. Förarna berättade att de bedriver verksamheten på hundens villkor och upplevde att läshundsverksamheten lämpar sig väl för deras egna värderingar. Under lässtunden fungerar hundföraren som förmedlare mellan hunden och läsaren. Alla hundförare hade funnit ett eget sätt att samverka med både hunden och läsaren under lässtunden.

1.6 Från informationsinsamling till delning av information

Följande kapitel i handboken bygger på enkäter och biblioteksbesök som gjorts inom projektet, på expertkonsultationer, litteraturkällor och projektteamets egna erfarenheter som experter inom den långvariga läshundsverksamheten på biblioteket. Handboken är avsedd att hjälpa till med att inleda läshundsverksamheten och som stöd för dess utveckling, särskilt ur bibliotekets synvinkel. Handboken har utarbetats i samarbete med olika aktörer och läshundsverksamheten har betraktats ur många olika synvinklar. Det är inte meningen att handboken ska diktera vilken slags läshundsverksamhet biblioteken ska utöva och den är inte en lagbok. Handboken är skriven utifrån de uppgifter som funnits tillgängliga, när den skrevs. Vi hoppas att handboken ger biblioteken verktyg att kunna betrakta sin verksamhet ur ett etiskt och ansvarsfullt perspektiv, men utan att glömma bort huvudmålet för läshundsverksamheten, alltså läsglädjen.

2 Verksamhetens ABC

2.1 Målet för läshundsverksamheten på biblioteket

På basis av det bakgrundsarbete som gjorts inom projektet är målet för läshundsverksamheten på biblioteket att främja läsning. Läshundsverksamheten är inte någon hobby för hunden eller avsedd enbart för en stund att kunna klappa hunden, utan med läshundsverksamheten vill biblioteket göra ett trovärdigt arbete för att främja läsning. Man vill öka läsarens motivation för att läsa med hundens närvaro och få läsaren att läsa också efter lässtunden. Det är bra att gå igenom detta mål både mellan bibliotekspersonalen och med läshundsföraren innan verksamheten inleds.

Det lönar sig att göra upp en plan för att kunna nå den önskade målgruppen. Evenemangsbesökarna på biblioteket är ofta bibliotekets stamkunder, så utan någon plan kommer antagligen de barn som redan är läsare, som besöker biblioteket i alla fall och som redan är bra på att läsa att väljas till läsare för läshunden. Skolan är en bra samarbetspartner för att kunna nå målgruppen. De som deltar i läshundsverksamheten kan också avgränsas till exempel med åldersgräns eller genom att i marknadsföringen betona till vem läshundsverksamheten är riktad. Det lönar sig att tydligt ange avgränsningarna i marknadsföringen av verksamheten, så att kunderna befinner sig i en jämlik ställning redan från början av verksamheten.

Den djurassisterade verksamheten i sig är utan mål och inom läshundsverksamheten ser man inte på läsarens utveckling och det görs inte upp någon plan för att förbättra läsmotivationen eller läsflytet. Läshundsverksamhetens målinriktning framgår särskilt av det planmässiga genomförandet av verksamheten. Verksamheten utvecklas också aktivt i samarbete mellan biblioteket och läshunden och dess förare.

2.2 Vad behövs för att inleda läshundsverksamhet?

2.2.1 Utrymme

Läsning är en helhetsbetonad verksamhet. Så det spelar en stor roll var och hur man läser. Det skulle vara bra att ha ett lugnt utrymme med bokad tid för läsning. Det första steget på att inleda läshundsverksamhet på biblioteket är därför att fundera över om biblioteket har ett lämpligt utrymme för att kunna läsa för hunden. Utrymmet borde vara begränsat, så att läsaren, läshunden och dess förare får vara i fred, men ändå ett sådant där bibliotekspersonalen lätt kan följa verksamheten. Utrymmet borde inte vara avskilt från bibliotekets övriga verksamhet och det ska vara lätt att vid behov lämna utrymmet. Det vore bra om bibliotekspersonalen kunde se utrymmet lätt, eller på annat sätt kunna följa verksamheten med tanke på säkerheten. Exempelvis lämpar sig ett utrymme med glasdörrar eller en vrå skyddad med skärmar bäst för läshundsverksamheten.

På biblioteken ordnas läshundsverksamheten också i ett öppet biblioteksutrymme, men det är läsarspecifikt om läsaren kan koncentrera sig på läsning om det finns andra kunder i utrymmet. Det kan vara för spännande för en nervös eller skygg läsare om någon utomstående kan lyssna på läsningen. Lässtunden är då inte någon privat stund mellan läsaren och hunden.

När man överväger ett lämpligt utrymme, lönar det sig också att komma ihåg bibliotekets övriga kunder. De kunder som är rädda för hundar eller som på grund av sin kultur ställer sig avvisande till dem vill nödvändigtvis inte vara i samma utrymme med hunden och därför tjänar det separata läsutrymmet också dem. När det gäller utrymmet, måste man också tänka på allergifrågor. I många kommuner, där det finns flera biblioteksenheter, har man beslutat att hundar (eller andra djur) inte ska tas med till alla bibliotek i kommunen, så att de som är allvarligt allergiska kan besöka bibliotek som man inte tar med djur till.

2.2.2 Läshund och dess förare

För att läshundsverksamheten ska kunna inledas på biblioteket behövs det en läshundsförare och en hund, som i denna handbok kallas med den sammanfattande benämningen läshund och dess förare/läshundar och deras förare. Läshund och dess förare kan till exempel hittas via frivilligverksamheten inom Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben ry eller inom Suomen Karva-Kaverit ry, Finlands Lurviga Kompisar rf eller genom att leta efter

en lämplig samarbetspartner via lokala föreningar som bedriver den djurassisterade verksamheten. Det finns också serviceproducenter från vilka biblioteket kan köpa läshundstjänster. Läshund och dess förare kan alltså hittas på flera olika sätt. När verksamheten planeras, måste man naturligtvis ta hänsyn till verksamhetens säkerhet och ansvar, det vill säga att läshund och dess förare ska vara utbildad, bedömd och introducerad i verksamheten innan den inleds.

De föreningar som utbildar frivilligarbetare för läshundsverksamheten presenteras senare i detta kapitel och kan kontaktas direkt från biblioteket i fråga om samarbetsmöjligheterna. På föreningarnas webbsidor finns aktuella kontaktuppgifter. Även om det ännu inte finns någon aktiv föreningsverksamhet på den ort biblioteket är beläget, kan biblioteket vara i kontakt med föreningarna och berätta om samarbetsviljan. Man kan utbilda sig till läshund och dess förare på många olika sätt och det viktigaste är naturligtvis den till verksamheten lämpliga hunden samt den hundförare som förbundit sig till verksamheten. I handbokens kapitel tre och fyra berättas mer om hundförarens och hundens roller i läshundsverksamheten.

En lämplig läshund och dess förare kan hittas som färdigt utbildad eller utbildning och introduktion kan planeras i samarbete med den som är intresserad av läshundsverksamheten. På många bibliotek är personalen så entusiastisk över läshundsverksamheten att personalen har skaffat sig den behövliga utbildningen och den nödvändiga bedömningen för sin hund. Att någon anställd vid biblioteket är verksam som läshundsförare är lite annorlunda än att samarbeta med en frivilligarbetare och kräver en annan slags diskussion inom arbetsgemenskapen. Hundföraren ska diskutera med sin förman hur läshundsverksamheten härvid ska ordnas.

2.2.3 Bibliotekets resurser

På basis av enkäterna lider biblioteken på många ställen av resursbrist. Detta drabbar också läshundsverksamheten på biblioteken. Vid planeringen av läshundsverksamheten bör man därför fästa uppmärksamhet vid om biblioteket har tillräckliga resurser för att upprätthålla verksamheten av hög kvalitet. Läshundsverksamheten kräver att biblioteket har personalresurser, det vill säga arbetstid. För läshundsverksamheten ska utses en ansvarig person från biblioteket, som har tillräckligt med tid att göra sig förtrogen med läshundsverksamheten och sköta de praktiska göromålen inom verksamheten. Särskilt det tar tid

när man ska inleda läshundsverksamheten. Till att börja med måste man förutom de praktiska arrangemangen också utreda ansvarsfrågorna samt introducera läshundsföraren i att arbeta på biblioteket.

Det vore bra för bibliotekets läshundsansvarige att vara i arbetsskift under läshundsstunderna, så att hen samtidigt kan följa genomförandet av verksamheten och delta i handledningen av läsarna. Den anställda på biblioteket kan hjälpa läsaren att välja bok och utlösa eventuell spänning genom att berätta något om hunden och lässtunden redan före läsarens egna lästur. Läsaren går ofta för sig själv till lässtunden, men kan behöva föräldern som stöd och säkerhet, speciellt första gången. Då är det bra att den anställda på biblioteket påminner föräldern om att det fortfarande är läsarens egen stund och att föräldern inte ska ingripa i läsningen. Föräldern är bara med som psykiskt stöd. Man kan också gå och läsa med en kompis. Då är det bra för läsarna att i förväg bestämma hur lästiden ska fördelas mellan läsarna, så att man inte behöver ägna tid med hunden åt annat än läsning.

Det tar tid för bibliotekspersonalen att nå målgruppen för verksamheten, att marknadsföra verksamheten och att göra kommunikationsmaterial redan innan verksamheten inleds. Det är bra att också sitta i lugn och ro med läshundsföraren och gå igenom praxis i verksamheten. Det lönar sig att öva lässtunder på förhand med bekanta barn. Att öva lässtunderna hjälper också hunden att förstå vad man förväntar sig av den under lässtunden.

Det lönar sig att marknadsföra läshundsverksamheten direkt till skolorna, eftersom det då är lättare för biblioteket att nå de barn som är svaga läsare via skolan. Då kan också barn, vilkas föräldrar inte aktivt använder biblioteket, komma och läsa. Utmaningen med att samarbeta med skolan kan bli den frivilliga läshundsförarens tidtabeller. Frivilliga har ofta dagarbete, vilket betyder att lässtunderna måste ordnas på kvällarna. Läshundsverksamheten är till störst nytta för läsaren, om denne kan komma och läsa flera gånger. Särskilt kan den första läsningen vara väldigt spännande för ett barn som har utmaningar med att läsa. Man kan uppmuntra barnet till flera besök för att läsa till exempel med ett läspass eller läsplom.

Att marknadsföra läshundsverksamheten till kunderna och informera dem om verksamheten anses vara besvärligt på biblioteken. Antingen är det svårt att få läsare att delta i lässtunderna eller så finns det fler läsare än man kan ordna lässtunder. När man planerar

verksamheten, lönar det sig redan då att fundera på om det finns efterfrågan på verksamheten på det egna biblioteket. Och om kunderna, trots hårt arbete, inte är intresserade av verksamheten, lönar det sig att rikta bibliotekets resurser någon annanstans.

Att verksamheten är så populär kan också visa sig vara en utmaning för biblioteken. Om antalet lästider är mycket begränsade och det finns många potentiella läsare, kan bibliotekspersonalen bli trött på att svara på kundernas förfrågningar. Då måste man fundera på om verksamheten är meningsfull med tanke på bibliotekspersonalen och fundera på hur man kan kommunicera med kunderna och informera dem om läshundsverksamheten så att dess popularitet inte blir tung för den personal som utför kundservice.

2.3 Perspektiv på ansvarsfrågor

Ett av huvudmålen med projektet Läshund och dess förare som främjare av läsning på biblioteket, Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa -hanke var att hitta svar på ansvarsfrågorna i fråga om den djurassisterade verksamheten. När man agerar med djur, ska särskild uppmärksamhet fästas vid säkerheten hos alla parter som deltar i verksamheten. När handboken skrevs, konstaterades det att ansvarsfrågorna är komplicerade och att man åtminstone inte i detta ögonblick kan ge fullständiga svar. Under projektets gång diskuterades frågan omfattande med ett stort antal experter och i de följande kapitlen ges några perspektiv på bibliotekens ansvar i samband med läshundsverksamheten.

2.3.1 Olycksfall och skador

Försäkringar för läshundsverksamheten är en fråga utifrån vilken man ofta inleder diskussionen om bibliotekens ansvar för läshundsverksamheten. Många föreningar som biblioteken samarbetar med försäkrar hundförarna, hunden samt de kunder som de träffat i händelse av olyckor. Om biblioteket är det som arrangerar evenemanget, bär det dock det största ansvaret för evenemangets säkerhet och föreningens försäkringar ersätter inte nödvändigtvis detta ansvar från biblioteket. Utbildningsstyrelsen har dragit upp linjerna för den hundassisterade verksamheten i skolorna så att "utbildningsanordnaren ska ta reda på försäkringsskyddet för den hundassisterade verksamheten". I fråga om biblioteket har ärendet inte officiellt linjerats upp, men också biblioteket ska göra en utredning om försäkringsskyddet innan det djurassisterade arbetet inleds.

Det lönar sig att ingående diskutera ansvaren för verksamheten med bibliotekschefer och kommunens lagexperter innan verksamheten inleds. Riskerna med läshundsverksamheten kan minimeras till exempel genom att göra en riskkartläggning, där lässtundernas processer går igenom.

Det skulle vara bra att tänka på åtminstone följande saker i riskkartläggningen:

- Försäkringar
- Ett säkert utrymme
- Inredning av utrymmet
- Introduktion av hundföraren (säkerhet och tystnadsplikt)
- Lämplighetsbedömning av hunden
- Hundens hälsa
- Personalens allergier
- Behandling av personuppgifter (dataskydd)

Som allmän lag om ersättning för skada tillämpas skadeståndslagen, i vilken bland annat anges att

”Arbetsgivare är skyldig att ersätta skada, som arbetstagare förorsakar genom fel eller försummelse i arbetet. Såsom arbetsgivare anses även den som giver uppdrag åt sådan självständig företagare, vilken med beaktande av uppdragsförhållandets bestående art, arbetets karaktär och övriga förhållanden bör jämföras med en arbetstagare.”

I eventuella ersättningsfall kan alltså kunden eller frivilligarbetaren anse biblioteket som en arrangerande aktör vara ansvarig för skadeersättningar. Såvitt veterligt finns det inte något prejudikatfall i Finland angående skada som inträffat i kommunens lokal(er) inom den djurassisterade verksamheten och utan prejudikatfallet kan inte heller experterna säga något säkert angående skadeståndsansvar. Genom att göra en riskkartläggning och utreda omfattning av kommunens försäkringar kan biblioteket dock visa att ha förutsett eventuella risker.

Källor:

- [Hundar i skolan – anvisningar som berör hundassisterad verksamhet i skolan eller läroanstalten](#)
- [Skadeståndslag 412/1974](#)

2.3.2 Frivilligarbete på biblioteket

I arbetarskyddslagen (23.8.2002/738) finns ett särskilt omnämnande av frivilligt arbete. I enlighet med lagen skall den som organiserar frivilligt arbete se till att inga olägenheter eller risker orsakas frivilligarbetarens säkerhet eller hälsa, när denne utför frivilligt arbete. På motsvarande sätt skall personen i fråga (den frivillige) iaktta de säkerhetsanvisningar som gäller det frivilliga arbetet och arbetsplatsen samt använda den personliga skyddsutrustning och de hjälpmedel som ställts till hans eller hennes förfogande. Med frivilligarbetare ingås ett skriftligt eller muntligt avtal om det arbete som ska utföras. I avtalet kan nämnas åtminstone avtalsparterna, hur länge arbetet varar, arbetsuppgifterna, ansvaret på den plats där arbetet utförs (till exempel att ha en säkerhetsgenomgång, att introduceras i arbetsuppgifterna) och frivilligarbetarens tystnadsplikt.

I samarbetet med föreningarna kan ansvaret för frivilligarbetaren vila både på föreningen och på biblioteket. Om föreningen hyr ut lokaler från biblioteket för sin egen verksamhet, är föreningen klart ansvarig för frivilligarbetaren. När läshundsverksamheten är av biblioteket ordnad verksamhet, ansvarar även biblioteket för föreningens frivilligarbetare. Det lönar sig att ingå ett avtal med föreningen om samarbetet, där ansvar angående båda parterna går igenom och klargörs. På så sätt undviks konfliktsituationer om läshund och dess förare råkar ut för något under arbetet på biblioteket.

På basis av enkäten överväger biblioteken vad man kan kräva av en frivilligarbetare, eftersom hen arbetar utan att få någon ekonomisk ersättning för det. Läshundsverksamheten är inte någon undervisning eller terapiverksamhet, så frivilligarbetaren behöver inte vara yrkesutbildad inom den djurassisterade verksamheten eller inom det pedagogiska området, men även den frivillige kan krävas att hen gör sig förtrogen med och förbinder sig till arbetet. Därför är det viktigt att diskutera krav och innehåll i arbetet med frivilligarbetaren, så att bägge parterna får en likadan bild av vad som förväntas av frivilligarbetaren och vad hen ömsesidigt förväntar sig av biblioteket.

Källor:

- [Arbetarskyddslag 738/2002](#)
- [Medborgararenan – Information om volontärarbete och stöd för genomförandet](#)

2.3.3 Allergier

Allergier och i synnerhet djurallergier hos kunder och bibliotekspersonal ska beaktas när den djurassisterade verksamheten ordnas. Av finländarna är cirka 15 % allergiska mot djur och cirka 20 % av barn i skolåldern uppvisar symptom. Intensiteten av symptomen varierar från lindrig till svår. Symptomen kan omfatta nysning, klåda i ögonen, hud- eller andnödssymptom. Djurallergier visade sig dock inte orsaka allvarliga allergiska reaktioner såsom anafylaxi.

Djurallergener finns redan på biblioteket, även om det aldrig varit djur där. Allergenerna sprids till offentliga platser via djurägares kläder, hud och hår. Allergenerna kommer naturligtvis också in på biblioteken när de lånbara materialen tas med till keldjurshem. Alla hundraser orsakar allergier och undersökningar visar att tvättning av djur inte minskar de av djuren orsakade allergiska symptomen. Allergenerna är inte i djurets hårrem utan i dess fjäll och sekret.

Allergi-, hud- och astmaförbundet rf har år 2020 publicerat ett meddelande till skolorna om hur man ska ta hänsyn till allergier i skolornas hundassisterade arbete (på finska). Samma observationer kan även tillämpas på bibliotekens verksamhet. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid städning och ventilation av utrymmena efter läshundsevenemanget. Städning tar inte bort allergenerna helt. Man måste därför ta hänsyn till att en allergisk person som samma eller nästa dag kommer in i samma utrymme kan uppvisa symptom, även om hunden inte längre befinner sig i utrymmet. I det utrymme som används för läshundsverksamheten vore det bra att ha information även följande dag om att hunden varit där, i synnerhet om utrymmet används för annan verksamhet vid biblioteket.

Bibliotekspersonalen borde förbereda sig på att hjälpa kunder efter uppkomsten av eventuella allergiska symptom. Snabb övergång till frisk luft eller handtvätt kan vara möjlig akut hjälp. När man bokar lästid, är det också bra att försäkra sig om att läsaren inte är allergisk mot keldjur eller om det är så, kommer barnet till lässtunden på vårdnadshavarens ansvar.

Källor:

- [Hundar i skolan – anvisningar som berör hundassisterad verksamhet i skolan eller läroanstalten](#) (PDF)

2.3.4 Osäkerhet och utredning

Ansvarsfull verksamhet kräver mycket utredningsarbete och ansvarsområdena inom den djurassisterande verksamheten är inte tydliga i Finland, trots att verksamheten bedrivs i stor omfattning i kommunernas lokaler både som yrkesverksamhet och som fritidsverksamhet. Det kan vara svårt att få försäkring för den djurassisterade verksamheten och skadeståndsansvar för olyckor är inte heller entydiga. Biblioteket har ett stort behov av att samla in information och att ifrågasätta saker, så att verksamheten är säker för alla parter. Genom att förbereda noga kan läshundverksamheten genomföras på ett ansvarsfullt sätt på biblioteken.

Ta reda på det här!

- Får ett djur föras in i kommunens lokal(er)?
- Behövs det i kommunen en separat försäkring för den djurassisterade verksamheten?
- Hur kommer man överens om frivilligarbete i din kommun?
- Ingen av dina arbetskamrater är väldigt allergisk mot djur, eller hur?
- Hur följer ni djurets välbefinnande under verksamheten?

Lagar som styr läshundsverksamheten: ordningslagen, skadeståndslagen och arbetarskyddslagen.

2.4 Samarbetspartner

I handboken har hänvisats på många ställen till de föreningar som möjliggör läshundsverksamheten. På följande sidor presenteras de tre största föreningar som bedriver eller möjliggör läshundsverksamheten i Finland.

Intermountain Therapy Animals gör det möjligt att agera som en R.E.A.D.-läshund och dess förare. Man kan delta i den amerikanska föreningens verksamhet också från Finland. Föreningen presenteras på basis av en e-postintervju.

Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben ry är en expertorganisation inom hundbranschen som erbjuder sina medlemmar olika möjligheter till hundaktiviteter. Kennelliittos - Kennelklubbens läshundsverksamhet presenteras på följande sida i handboken. Texten har skrivits in i handboken av en representant för föreningen.

Syftet med Suomen Karva-Kaverit ry, Finlands Lurviga Kompisar rf är att utveckla det djur-assisterade arbetet. Föreningens läskeldjursverksamhet presenteras på sidan 23. Texten har skrivits in i handboken av en representant för föreningen.

Alla dessa föreningar inriktar sig på att bedriva den djurassisterade verksamheten och i deras utbildningar behandlas inte nödvändigtvis främjandet av läsning eller bibliotek. Föreningarna ansvarar för att de frivilliga görs förtrogna med den djurassisterade verksamheten och koncentrerar sig på djurets välbefinnande och dess handledning under lässtunden. Föreningarnas utbildningar är oftast kostnadsfria för frivilligarbetarna, men kan kräva medlemskap i föreningen och eventuella materialavgifter.

2.4.1 Intermountain Therapy Animals och R.E.A.D.

R.E.A.D. är en förkortning som kommer från (de engelska) orden Reading Education Assistance Dogs®. R.E.A.D.-programmet grundades i Förenta staterna 1999 med målet i sin enkelhet att läsa med hundar. R.E.A.D.-programmet är ett program för läsfrämjande som bygger på frivilligarbete och som verkar i Förenta staterna under organisationen Intermountain Therapy Animals, en aktör inom området terapidjur. Programmet verkar över hela världen, även i Finland.

Att kunna börja agera som en R.E.A.D.-läshund och dess förare är möjligt genom att kontakta organisationen (kräver kunskaper i engelska) och genom att säkerställa uppdaterade krav för läshundar och deras förare. Organisationens krav omfattar åtminstone att låta bedöma hundens lämplighet, att anskaffa och verifiera nödvändiga försäkringar samt att klara det till R.E.A.D.-handboken anknutna provet. Det lönar sig att be föreningen direkt om information om att agera som en R.E.A.D.-läshund och dess förare.

[På föreningens webbplats fås mycket information om att agera som en R.E.A.D.-läshund och dess förare och om frivilligarbete.](#)

2.4.2 Föreningspresentation: Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben ry

Vad är Kennelliittos - Kennelklubbens läshundsverksamhet?

Kennelliittos - Kennelklubbens läshundsverksamhet är frivilligarbete, där en läshund har i uppgift att stötta läsning, huvudsakligen hos barn. En lässtund kan även bokas till exempel av en vuxen som lär sig det nya språket. Läshunden hjälper till att kunna läsa lugnt i sin egen takt. Att läsa för hunden hjälper med och uppmuntrar till läsning. En hund varken kritiserar eller fäster uppmärksamhet vid läsfel, därför är den en god lyssnare. Det är inte fråga om en undervisningssituation, så ordet undervisning ska inte användas i samband med Kennelliittos - Kennelklubbens läshundsverksamhet.

Kennelliittos - Kennelklubbens läshund är över två år gammal, grundfrisk och människovänlig som till sin natur är lämplig för läshundsverksamheten. Hunden ska ha ett bra och förtroendefullt förhållande till sin förare. Hunden är van vid olika människor, platser och situationer. Hunden kan lugna ner sig bland främmande människor. Av en hund som deltar i verksamheten förutsätts även förmåga att arbeta i närheten av andra hundar. Hundar som deltar i läshundsverksamheten är ID-märkt i Kennelliittos - Kennelklubbens hundregister.

En läshundsförare är myndig och medlem i Kennelliitto - Kennelklubben. Läshundsföraren har genomgått Kennelliittos - Kennelklubbens avgiftsfria läshundskurs, där hen har utbildats för uppgiften. Kursen omfattar en teoridag och en praktisk övningsdag. Under den praktiska övningsdagen bedöms hundens lämplighet för verksamheten. En hundförare som godkänts för Kennelliittos - Kennelklubbens läshundsverksamhet har avlagt teoriprovet med godkänt resultat och läshunden har konstaterats vara lämplig för verksamheten. Den av Kennelliitto - Kennelklubben godkända läshunden känner du igen med den gula läshundsscarfen.

Kennelliittos - Kennelklubbens läshundsverksamhet har en ansvarsförsäkring för verksamheten samt en olycksfallsförsäkring för aktörer, som också täcker resorna mellan hemmet och läsplatsen med läshunden. Läshundarna är inte försäkrade av Kennelliitto - Kennelklubben.

Anmärkningsvärt om Kennelliittos - Kennelklubbens läshundsverksamhet

- Avgiftsfri frivilligverksamhet
- Hundföraren har klarat Kennelliittos - Kennelklubbens kurs med godkänt resultat.
- Hunden har konstaterats vara lämplig för verksamheten.

Källa: [Suomen Kennelliitto - Finska Kennelklubben ry 2023](#)

2.4.3 Föreningspresentation: Suomen Karva-Kaverit ry, Finlands Lurviga Kompisar rf

Ett läskeldjur uppmuntrar till läsintresset.

Att läsa för läskeldjuret är ett fint sätt att lära sig läsa och en möjlighet för att få ett nytt läsintresse. Verksamheten har som mål att uppmuntra barn och unga att läsa och uppleva lyckade läsoplevelser.

Suomen Karva-Kaverit ry, Finlands Lurviga Kompisar rf har inlett läskeldjursverksamheten i Finland år 2011. Numera styrs verksamheten av frivilliga djurförare på tiotals orter över hela landet. Verksamheten genomförs i samarbete med skolor och bibliotek.

Föreningens värderingar:

- Glädje och positivitet
- Öppenhet
- Jämlikhet

Inom verksamheten hos Karva-Kaverit, Lurviga Kompisar kan i lyssnarrollen agera olika slags keldjur, såsom en hund, en katt, en kanin eller ett marsvin. Alla de keldjur som kommer med till verksamheten bedöms om de är lämpliga för verksamheten och individuella egenskaper avgör om keldjuret är lämpligt för distans- eller närverksamhet. En av de viktiga egenskaperna hos ett läskeldjur är att kunna lugna ner sig och lyssna på läsaren.

Närmare information om läskeldjursverksamheten kan bes via regionala frivilliga koordinatörer. Kontaktuppgifterna till regionalverksamheten hittas på webbsidor för [Karva-Kaverit](#), [Lurviga Kompisar](#) eller via e-post info@suomenkarvakaverit.fi.

Källa: [Suomen Karva-Kaverit ry, Finlands Lurviga Kompisar rf 2023](#)

2.5 Lëshundsverksamhet i praktiken

Det finns många olika sätt hur lëshundsverksamheten genomförs i praktiken på biblioteken. Biblioteken ansvarar ofta inom verksamheten åtminstone för lokalarrangemang, marknadsföring av verksamheten och tidsbokning för lästiderna. Det är bra att komma

överens om ansvarsområdena på förhand samtidigt som man diskuterar målen för verksamheten.

Innan läshundsverksamheten inleds är det bra att komma överens om åtminstone följande:

- Ansvarsområdena: Vilka ärenden ankommer på biblioteket och vilka ärenden sköts av läshundsföraren eller av samarbetspartnern?
- De praktiska frågorna inom verksamheten: När ordnas läshundsverksamheten, hur länge kommer lässtunderna att vara och hur länge ska man förbinda sig till verksamheten?
- Hur ska man hålla kontakt?: Textmeddelande (sms), telefonsamtal eller e-post.
- Hur ska man handla om någon blir sjuk eller i händelse av andra oförutsedda hinder?

Vi bad Helsingfors stadsbibliotek, Suomen Karva-Kaverit ry, Finlands Lurviga Kompisar rf och Suomen Kennelliittos - Finska Kennelklubbens Norra Savolax Kenneldistrikt om exempel på praxis inom läshundsverksamheten för denna handbok. I Helsingfors bedrivs läshundsverksamheten huvudsakligen i samarbete med Kennelliitto - Kennelklubben och exempelbiblioteket för Karva-Kaverit, Lurviga Kompisar finns i Uleåborg. I Norra Savolax Kenneldistrikt finns det flera läshundar och deras förare samt flera samarbetsbibliotek. Auli, Edina och Seija delar nu sina egna tips för att ordna läshundverksamheten på biblioteket.

2.5.1 Case-exempel: Helsingfors stadsbibliotek/Auli Aho

Utgångspunkter

Läshundsverksamheten ses som ett sätt att främja läsning. Verksamheten baserar sig på en kvalitetsrekommendation för läshundsverksamhet vid offentliga bibliotek.

Kennelliittos - Kennelklubbens läshundar och deras förare godkänns med till verksamheten. Då har hundförarna genomgått Kennelliittos - Kennelklubbens läshundskurs och hundarna har i samband med kursen bedömts vara lämpliga för verksamheten.

Varje bibliotek beslutar självständigt om inledande av verksamheten. Samtidigt bör man

observera att det i varje område också måste finnas sådana bibliotek dit man inte ens får ta med hundar för besök.

Vad som krävs av biblioteket?

På biblioteket måste det finnas ett utrymme som man kan göra lugnt och avgränsa under en viss tid med ett läshundsbesök. Det måste vara möjligt att se eller kika in i utrymmet när som helst, för en vuxen hundförare får inte vara ensam med en minderårig i ett slutet utrymme.

Alla de bibliotek en läshund besöker ska ha en läshundsansvarig. Arbetet hos den läshundsansvarige ska beaktas i arbetsskiftsplaneringen.

Läshundsansvarige

- Inbjuder hundföraren att besöka biblioteket innan verksamheten inleds och går igenom gångvägar, utrymmen och andra praktiska frågor.
- Kommer överens om kommande besök med hundföraren.
- Ombesörjer kommunikation och läsarnas tidsbokningar.
- Kartlägger/utredde allergier och rädslor hos läsarna och berättar om dem för hundföraren.
- Ser till att det på läsplatsen finns tillräckligt med läsning som är lämplig för olika läsare.
- Handleder varje läsare till läshund och dess förare och tillbaka.
- Säkerställer arbets- och läsron under lässtunden.
- Informerar andra kunder om att läshunden besöker biblioteket.

När man informerar om ett läshundsbesök är det bra att

- Berätta om åldersgränser för läsare och hur länge en lässtund tar (max. 15 minuter).
- Understryka att hos hunden är en läsare åt gången och att de som följer med läsaren kan tillbringa tiden under lässtunden någon annanstans på biblioteket.
- Nämna att läshunden är en läskompis och ingen lekkompis.

Helsingfors stadsbibliotek

Helsingfors stadsbibliotek hör till nätverket Helmet för de allmänna biblioteken i huvudstadsregionen.

Informatiker Auli Aho på Helsingfors centrumbibliotek Ode samordnar läshundsverksamheten vid sidan av sitt eget arbete på biblioteken i Helsingfors (auli.aho@hel.fi).

2.6 Case-exempel: Maikkula bibliotek, Uleåborg/Edina Saarinen

Bakgrund

Maikkula bibliotek har samarbetat med Suomen Karva-Kaverit ry, Finlands Lurviga Kompisar rf i cirka sex år. Verksamheten har redan från början varit mycket populär bland kunderna. Närvaron av keldjur piggar upp också våra anställdas dag. Läskeldjursverksamheten är en riktigt viktig del av främjandet av läsning. Målet är att främja intresset för läsning och att uppmuntra barn att besöka biblioteket.

Samarbete

Samarbetet har alltid gått smidigt med Karva-Kaverit, Lurviga Kompisar. Man läser på biblioteket i den ordning som läsare kommer till biblioteket och det är möjligt att läsa i tre separata rum i en lugn miljö. Efter läsningen får man en stämpel på läskeldjurspasset och efter att man fått tillräckligt med stämplor kommer man att få ett litet pris.

Av varje keldjur som besökt biblioteket tas ett fotografi till barnavdelningens vägg. Där glädder keldjur kunderna också när de inte fysiskt är på plats.

Det viktigaste är:

- Utrymmet
Ett lugnt utrymme för lässtunden
- Tidpunkt
I början av kvällen, så att keldjursförare kan närvara.
- Arbetsfördelning
En biblioteksanställd tar hand om att evenemanget ska fungera.

Läskeldjur:

- Inspirerar till att läsa
- Kritiserar inte
- Är en mild lyssnare
- Är vänlig

Uleåborgs stadsbibliotek

Maikkula bibliotek

Kangaskontiontie 3

90240 Uleåborg

Telefonnummer +358 8 5586 7411

maikkula.kirjasto@ouka.fi.

2.7 Case-exempel: Norra Savolax Kenneldistrikt/Seija Rytönen

Vilka bibliotek?

I Norra Savolax i december 2023: Siilinjärvi, Vehmersalmi, Tervo, Rautalampi, Pielavesi, Vieremä, Lapinlahti och Varpaisjärvi bibliotek.

Verksamhetens mål

Syftet med Kennelliitos - Kennelklubbens läshundsverksamhet är att främja läsning. Att läsa högt utvecklar läskunnigheten. Läshundarna ökar medvetenheten och kännedomen om hundar och deras positiva effekter.

Samarbete

Läshundar och deras förare arbetar självständigt och av läshundsförarna krävs initiativrikedom.

Läshundsföraren och biblioteket kan i synnerhet i början av verksamheten få stöd och rådgivning samt broschyrer av Kennelliitos - Kennelklubbens regionala kontaktperson för läshundsverksamheten, som verkar i Kenneldistrikt inom området. Kontaktpersonen för läshundsverksamheten samarbetar även i fortsättningen med biblioteket. Olika evenemang

kan arrangeras tillsammans med biblioteket för att öka läshundsverksamhetens synlighet och dess välkändhet samt intresset för att läsa. Läshundar och deras förare kan vara med och visa upp verksamheten. För ömsesidig kontakt kan biblioteket, läshundsföraren och kontaktpersonen för läshundsverksamheten komma överens om den kommunikationskanal som bäst fungerar i praktiken.

Praktiska arrangemang

Den läshundsförare som utexaminerats från Kennelliittos - Kennelklubbens läshundskurs kontaktar biblioteket hen har valt och frågar efter en läsplats för läshunden. Om läsplatsen ordnas, bekantar sig läshundsföraren med det nya besöksmålet först utan hund, varvid man kommer överens om tidpunkterna för besöken och den nedre åldersgränsen för läsarna.

Läshundsföraren besöker sedan besöksmålet tillsammans med sin läshund och bekantar sig med utrymmena tillsammans med personalen. Läshund och dess förare kan ha en övning till, det vill säga att någon kan läsa för läshunden, till exempel någon av personalen.

Biblioteket och läshundsföraren bör komma överens om tidtabellen:

- per läsare avsätts ungefär 15 minuter.
- vid lässtunden är endast läshunden, läsaren och läshundsföraren närvarande.
- maximalt ett läshundsbesök per vecka och högst två timmar åt gången med pauser.
- läshunden kan också delta i biblioteksevenemang enligt förhandsöverenskommelse.

Bibliotekspersonalen

- svarar för att läshundsföraren introduceras i besöksmålet tillvägagångssätt och utrymmen.
- sköter tidsbeställningar för läshunden och håller kontakt med läsare och/eller vårdnadshavare.
- tar hand om att kommunicera med målgrupperna.
- följer läsaren till hunden och tillbaka i tid.
- anordnar läsning för läsare i olika åldrar och olika nivåer.
- ser till att läshund och dess förare får arbetsro.
- säkerställer att man har vårdnadshavarens tillstånd till lässtunden angående barnläsare.
- ser till att det finns ett lugnt utrymme för läshundsbesöken och att man kan se utrymmet till exempel genom fönstret. I utrymmet kan det finnas små mattor, kuddar eller säckstolar som är lätta att rengöra.

Under lässtunden bör läshundsföraren

- presentera sin hund och sig själv för läsaren
- fråga var läsaren vill att hunden ska vara (till exempel på golvet, på en soffa, på en stol, längre borta från läsaren eller dylikt.)
- berätta var man kan klappa eller klia hunden om man vill samtidigt som man läser.
- ha ansvar för att hunden känner sig trygg och bekväm under hela besöket.
- inte lägga sig i läsarens läsning. Hen korrigerar inte eventuella fel och kommenterar inte läsningen.
- Läshundsföraren är bunden av tystnadsplikt. Läshundsföraren berättar inte vad som hen får veta under sina besök om någons personliga angelägenheter.

Undantag från tystnadsplikten görs av en misstanke om barnets välbefinnande (barnskyddsanmälan). Även tillbud eller beteendet hos en arg hund måste diskuteras med personalen.

4 viktiga saker

- Kennelliittos - Kennelklubbens läshundsverksamhet är avgiftsfri för besöksmålen. Läshundsförarens motivation är sin vilja att hjälpa och förbättra läsarens livskvalitet genom att främja läskunnigheten.
- Kennelliittos - Kennelklubbens läshundsförare representerar Kennelklubben och på besöksmålet kan man lita på att läshund och dess förare agerar enligt enhetliga förfaranden och anvisningar.
- Läshundsföraren har genomgått Kennelliittos - Kennelklubbens avgiftsfria läshundskurs och läshunden är lämplig för läshundsverksamheten. Läshund och dess förare deltar också i Kennelliittos - Kennelklubbens och -distriktets fortbildningar.
- Kennelliitto - Kennelklubben har en ansvarsförsäkring för sina egna aktörer. Försäkringen täcker de skador som orsakas på egendom eller personer som tillhör besöksmålet, om skadan framkallas av verksamheten hos läshund och dess förare.

Kontaktuppgifter

Kennelliittos - Kennelklubbens regionala kontaktperson för läshundsverksamheten inom Norra Savolax Kenneldistrikt Seija Rytönen (lukukoirat.pohjoissavo@gmail.com), telefonnummer +358 44 3132 415.

Verksamheten av hög kvalitet som mål

Bibliotekens läshundsverksamhet är en målinriktad verksamhet som främjar läsning och som har en klar målgrupp. Läshund och dess förare är en viktig samarbetspartner till biblioteket, med vilken man har kommit överens om de praktiska arrangemangen för läshundsverksamheten. Biblioteket kan lita på att hundföraren känner sin hund och kan agera ansvarsfullt med den på biblioteket. Biblioteket har tillräckligt med resurser för att genomföra läshundsverksamheten och för verksamheten har valts en ansvarig person från biblioteket.

Vilken slags läshundsverksamhet finns det på biblioteket?

1. Målet är att främja läsning
 - a. Målet med lässtunden är att läsa och erbjuda läsaren en positiv läsupplevelse.
2. Man når målgruppen
 - a. Man har bestämt målgruppen för verksamheten och gjort upp en plan för att kunna nå den.
3. Läshund och dess förare har förbundit sig till verksamheten
 - a. Man har ingått åtminstone ett muntligt avtal om verksamheten under en viss tidsperiod med läshund och dess förare.
4. Allt är bra med hunden
 - a. Hunden är frisk och entusiastiskt engagerad i verksamheten. Hunden tvingas aldrig att göra något.
5. Biblioteket har resurser
 - a. Det finns tillräckligt med resurser för att genomföra och marknadsföra läshundsverksamheten och att nå dess målgrupp.

3 En läshund på biblioteket

3.1 Vad behöver biblioteket veta om hunden?

Bibliotekspersonalen behöver inte vara någon expert inom hundar eller andra djur för att kunna vara verksam som en ansvarig person för läshundsverksamheten. Men det vore dock bra att förstå vissa grundläggande saker om hundarnas beteende, så att man tillsammans med hundföraren kan diskutera eventuella orosmoment anknutna till hundens beteende eller hälsa. Ägaren är inte alltid helt objektiv när det gäller sitt eget djur och känner inte nödvändigtvis till exempel den föränderliga lukten hos djuret eller midjemåttet som blir rundare. Den ansvariga personen på biblioteket bör därför förbereda sig för svåra samtal genom att på förhand tala med hundföraren till exempel om hundens pensionering eller andra orsaker till att verksamheten avslutas.

Det lönar sig att frimodigt föra en sak på tal med ägaren om man märker tecken på stress eller smärta hos hunden. Hundarna har ju också dåliga dagar, så en enstaka gång med hundens rastlöshet eller med svansen mellan benen betyder inte ännu att läshunden inte är duglig till sitt arbete. Hundföraren är också ansvarig för hundens välbefinnande under lässtunden och det är helt förståeligt om hen måste avbryta lässtunden på grund av hundens nervositet eller trötthet.

Tecken på en stressad hund

- Svansen är låg eller mellan benen
- Nedsjunken kropp och ett huvud vänt åt sidan
- Hunden andas flåsande även om det inte är varmt.
- Rastlöshet och skakningar
- Överslagshandlingar
- Hunden tar inte kontakt med människor.

Om du märker dessa tecken på en läshund, för detta på tal med hundföraren.

Hunden borde komma till lässtunden entusiastiskt, men lugnt. Hundarna är inte ljudlösa, så det lönar sig att bereda sig på att hunden kan skälla på biblioteket. Hundar som deltar i den djurassisterade verksamheten skäller i allmänhet inte mer än några skall inomhus. Den människosociala hunden ser människor i ansiktet, viftar på svansen och nosar ivrigt. På biblioteket kan det finnas många konstiga och okända ljud och lukter för hunden, så att

om hunden till en början är lite orolig, är det inte värt att oroa sig för det ännu. Därför lönar det sig att besöka biblioteket flera gånger i förväg tillsammans med hunden för att den ska vänja sig vid utrymmet och dess ljud.

Hunden borde efter några träningspass kunna lugna ner sig i läsutrymmet och efter flera arbetspass förstår hunden i allmänhet redan väl vad som förväntas av den i lässituationen. Ägaren kan ha lärt hunden befallningar som hjälper hunden att sätta sig på till den avsedda platsen och koppla av. Hunden borde dock kunna lämna den plats som den tilldelats, om hunden så önskar, och den får aldrig tvingas att stå i kontakt med läsaren. En hund som lämpar sig som läshund vill själv gå till läsaren och vara nära honom/henne samt lugna ner sig vid den gemensamma lässtunden. Hunden borde vilja lyssna på läsning och förstå sin egen roll i verksamheten. Läshunden borde vilja tillbringa tid med barnen och vara naturligt i närheten av dem.

Det är värt att den ansvariga personen från biblioteket observerar hunden när den kommer till biblioteket och när läsarna byts ut. Idén med läshundsverksamheten är att hunden är aktiv närvarande och har en positiv inverkan på lässtunden, en stressad hund som tvingats att närvara i situationen eller en sömning hund som undviker social kontakt lämpar sig inte för verksamheten.

På följande sidor har hundexperter ordet. Djurtjänare Anne Mari Leppäniemi berättar om den djurassisterade verksamheten och veterinär Anu Lappalainen om hurdan är en frisk och för den djurassisterade verksamheten lämplig hund.

Källor och ytterligare information

- Koira koulutyössä: Toimintaa ja teoriaa eläinavusteisuudesta: Järvi, 2020
- Pennun kasvatus – Pennusta kunnan koiraksi: Kaimio, 2007
- Työparina koira: Latvala-Sillman, 2018
- Eläinavusteinen interventio: asiakkaan toiminnallisuuden tukeminen koira-avusteisin menetelmin: Kahilaniemi & Löf, 2020

3.2 Expertens anförande: Den djurassisterade verksamheten

Anne Mari Leppäniemi

Yrkesexamen i djurskötsel, Kompetensområdet för träning av djur, Djurtränare (YE)

Eläinpalvelu Operantti

Hund – det nyttodjur och den kompis som har levt tillsammans med oss under en lång tid. Det är inte överraskande att den är just hunden som utnyttjas mycket inom det djurassisterade arbetet, eftersom relationen mellan människan och hunden är speciell. Hunden är också ganska väl anpassad till vår miljö och har ofta en flexibel inställning till föränderliga situationer. Dessutom är det lätt att logistiskt transportera hunden.

Det djurassisterade arbetet (Animal-Assisted Interventions, AAI, den djurassisterade interventionen) indelas i den djurassisterade terapin (Animal-Assisted Therapy, AAT), den djurassisterade pedagogiken/det djurassisterade fostrings- och utbildningsarbetet (Animal Assisted Education, AAE), det djurassisterade arbetet inom social- och hälsovården (Animal Assisted Social Work, ASW) och den djurassisterade verksamheten (Animal-Assisted Activity, AAA). I de här tre första utgör djuret en del av den målinriktade och yrkesmässiga processen i uppfostran, rehabilitering eller vård. Den läshundsverksamhet som hör till den djurassisterade verksamheten bygger däremot på frivillighet och hundföraren behöver inte vara behörig inom något visst område. Även om den djurassisterade verksamheten inte är yrkesmässig, innehåller den ändå samma utmaningar och krav för djuret som bör kunna beaktas i all verksamhet.

Vi människor är inte lämpliga för varje bransch eller hobby – inte heller alla hundar är eller behöver vara lämpliga för det djurassisterade arbetandet. Det är därför viktigt att man aktivt följer upp lämpligheten. I sina uppgifter möter läshunden nya miljöer, olika underlag, olika lukt- och ljudvärldar, främmande människor, oväntade störningar och plötsliga rörelser. Vid all denna belastning borde hunden kunna lugna ner sig och slappna av i närvaro av en främmande människa.

Anpassningen och upplevelsen påverkas av ett stort antal saker, såsom ärftliga faktorer, att man socialiserar tidigt, tidigare upplevelser, balans i den övergripande vardagen, hälsa, utbildningssätt, hundförarens förmåga att styra hunden och introducera hunden i de rutiner som tryggar den just för det här ifrågavarande uppdraget. Det är viktigt att beakta att det alltså inte handlar om något permanent tillstånd, utan att vi alltid lever i processen.

Ansvaret hos läshundsföraren är enormt. Hanteringen av situationsbundna helheter, zoonoskunskapen och annan förmåga att kartlägga risker, engagemanget för att träna genom att stärka positivt, förmågan att beakta alla människor som har med situationen att göra,

modet för att be hunden om arbetsro, färdigheten att vänligt uttrycka hundens verksamhet i olika situationer i ord till kunden och vid behov ge hunden ett särskilt utrymme och en särskild tid. I första hand måste hundföraren kunna läsa den egna hundens teckenspråk och sörja för sin hunds helhetsmässiga välbefinnande.

Att ta hänsyn till hundens erfarenhet och känslor är en etisk säkerhetsfråga. Det är normalt för ett djur att reagera på en sådan situation som djuret anser vara tillräckligt hotfull antingen genom att börja leka, att stelna, att fly eller att kasta sig. Hunden vägrar inte alltid helt och hållet att hantera en för den alltför svår situation, utan kan till exempel vända sitt huvud bort, slicka snabbt på läpparna eller gäspa. Om hundföraren inte läser dessa lugnande signaler och stressgester hos sin hund och reagerar inte på kommunikationen, kan situationerna eskaleras till och med som farliga genom upprepningar.

Ofta är det svårt för oss ägare att på nära håll se dessa subtila gester i våra hundar. Också djurets hälsotillstånd är något som vi blir blinda för, om vi inte aktivt övervakar/följer upp det. Ibland är det svårt att se hur mycket den egna hunden behöver ju vila och återhämtning och om det eventuellt har inträffat förändringar i situationen. Dessa är emellertid saker som måste tas under särskild observation när vi använder hunden inom det djurassisterade arbetet. Endast på det här sättet kan vi göra situationen bekväm för djuret och garantera en trygg miljö för alla närvarande och deltagare. Läshundsverksamheten av hög kvalitet bereder inte bara människor utan också hunden glädje och medför välbefinnande.

3.3 Expertens anförande: Läshunden är en frisk hund

Anu Lappalainen

Specialist på smådjursjukdomar, docent i smådjursradiologi

En läshund ska vara en frisk hund för att läshundsverksamheten blir trygg för både hunden och läsaren. Om hunden har smärtor eller andningssvårigheter, kan hunden inte nödvändigtvis koncentrera sig på att lyssna under lässtunden. En hund som har smärtor kan också vara onormalt irriterad eller agera på ett oväntat sätt. Läshunden måste ha normal syn och hörsel. Läshunden får inte ha några problem som ens i ringa grad kan äventyra läsarens hälsa.

Läshunden andas lätt och tyst och hostar inte. Vid normal rumstemperatur flåsar den inte. Särskilt i fråga om kortnosiga och -skalliga hundar (brakycéfala hundar) lönar det sig att försäkra sig om att hunden kan andas normalt.

Läshunden får inte ha klåda: den kliar sig inte i sina öron eller skrapar sig eller slickar sig i huden. Hundens hud fjällar inte kraftigt eller är röd, dess ögon varar inte och det finns ingen dålig lukt eller utsöndring i öronen. Läshunden får inte ha djupa hudveck, eftersom hudveck utsätts för infektioner. Det får inte heller förekomma någon inflammation på hundens tassor (undersidan på tassarna är kraftigt röd). Om hunden får återkommande antibiotikakurer, ökar risken för resistenta bakteriestammar.

Läshunden rör sig lätt och varken haltar eller rör sig stelt. Om dess storlek tillåter det, hoppar den lätt till soffan och därifrån. En hund med ledförslitning (artros) lämpar sig inte som läshund. Ledförslitning kan orsaka smärtor som kan leda till ett oförutsett beteende.

Läshundens tänder är friska och skötta. Den får inte ha någon obehandlad tandsjukdom. Eftersom läshunden sitter eller ligger nära läsaren, får den inte ha dålig andedräkt. Hundföraren måste alltså se till att hundens tänder borstas och att den tandsten som hunden eventuellt har avlägsnas. Som läshund passar inte heller en hund som dreglar kraftigt.

Också hundarna åldras och vid någon tidpunkt står läshunden inför en pensionering. Hundens ras påverkar dess åldrande och i regel åldras stora hundar snabbare än små hundar. En stor hund kan vara i pensionsåldern redan vid 7 års ålder, en liten först vid 12 års ålder. Läshunden ska vara fysiskt i ett sådant skick att den orkar hålla sig vaken och uppmärksam under lässtunderna. Även om en läshund som blir äldre inte har några fysiska problem, är det dags för den att gå i pension, när dess hörsel eller syn börjar försämrans eller miljöintresse minskar. I synnerhet ska hälsotillståndet hos den hund som närmar sig pensionsåldern följas och hundföraren måste reagera på alla förändringar.

Läshunden ska vara vaccinerad mot rabies enligt anvisningarna. Man ska också ta hand om att driva ut endo- och ektoparasiter, så att hunden inte kan smitta ner läsaren med eventuella parasiter. I synnerhet under den period då fästingar förekommer måste man se till att läshunden inte har fästingar.

Utländska rescuehundar kan ha kroniska sjukdomar och resistenta bakteriestammar som eventuellt kan smitta människor, även om hunden själv inte uppvisar några symptom. Därför är de utländska rescuehundarna inte lämpliga för att agera som läshundar.

Om man på biblioteket inte kan bedöma hälsotillståndet hos en hund som man vill ha som läshund, kan hundägaren bes att skaffa ett friskintyg för hunden hos veterinären. Om hunden har någon medicinering, är det också bra för hundföraren att hos veterinären försäkra sig om hur medicineringen påverkar hundens möjlighet att agera som läshund. Olika samarbetspartner (till exempel Suomen Kennelliitto - Finlands Kennelklubben ry) kan också ha dopningsregler för hundar, som också bör beaktas inom läshundsverksamheten.

Hos hundföraren lönar det sig att kontrollera följande saker som påverkar hundens hälsa:

- Hundens bakgrund (till exempel den utländska rescuehunden)
- Ålder
- Giltighetstiden för rabiesvaccinering
- Att driva ut fästingar under sommarsäsongen
- Normal hörsel och syn
- Har hunden genomgått några hälsoundersökningar? Det skulle vara bara att ha ett veterinärintyg över att hunden är kliniskt frisk, när det gäller hundar med tillväxtstörningsresultat ED2 och ED3 i armbågsleden samt tillväxtstörningsresultat D och E i höftleden.
- Har hunden några kroniska sjukdomar? Vid behov ett veterinärintyg över att sjukdomen inte hindrar hunden från att agera som läshund.
- För brakycefala raser (<https://www.kennelliitto.fi/lomakkeet/boas-ohjeen-rotulista>) vore det bra att kräva ett godkänt test för bedömning av högre luftvägarna, BOAS, Brachycephalic Obstructive Airway Syndrome och BOAS-grad 0 (inga symptom).

4 Om läsning och läshundsverksamhet

4.1 Expertens anförande: Att främja läsning med alla tassar

Mervi Heikkilä – Utvecklingschef/Seinäjäki stadsbibliotek

Riksomfattande specialuppdrag gällande bibliotekstjänster som främjar barn och ungas läsande och läskunnighet

Läshunden är underbar. Den medför ett trevligt nagelprasslande av hunden, lite liv och myller och kanske helt nya kunder till biblioteket. Men att enbart maximera skönheten, underbarheten och klappandet är inte det egentliga syftet med läshundsverksamheten – och inte heller med biblioteket. Läshundsverksamheten har som mål att i första hand främja läsning. Enligt undersökningar bidrar läshundsverksamheten både till att lära sig läsa och till att befästa läsintresset, det vill säga att man också har med perspektivet för att uppmuntra och sporra till läsning. Läshundsverksamheten fungerar särskilt bra för de läsare som har problem med läsningen.

Till vem?

Det lönar sig alltså att marknadsföra läshundsverksamheten till just de läsare som har problem med läsningen – eller närmare bestämt till deras föräldrar. Det kan vara svårt att nå dem och locka dem att delta i tjänsten. Det bästa sättet att göra det är genom skolan. Samarbete med klasslärare och särskilt med speciallärare är guld värt.

Även barn som lär sig finska som andra språk utgör en viktig målgrupp för läshundsverksamheten. Då är det viktigt att komma ihåg kultursensitivitet, det vill säga att man respekterar varandras kulturer, att man försöker förstå samt att man vid behov är flexibel. Läshunden lyssnar säkert också smidigt på främmande språk, om barnet vill läsa på sitt modersmål.

När verksamheten inleds, kan lärarna bes marknadsföra läshunden antingen med hjälp av bibliotekets flyer/reklamblad eller till exempel via Wilma-meddelande. Om det på biblioteket arrangeras evenemang för skolelever och deras föräldrar lönar det sig naturligtvis att läshunden även marknadsförs där, samt i direkta kundkontakter vid bibliotekets disk. Man kan förstås kommunicera om verksamheten i alla de kanaler som finns på biblioteket. Det

är då troligt att bland läsarna kommer också hittas utmärkta läsare, som säkert kommer att njuta lika mycket av läsningarna som andra barn, men deras läskunnighet eller intressen behöver egentligen inte förbättras.

Effekter

Att läsa för hunden förbättrar bland annat läsflytet och läsförståelsen. Enligt undersökningar är det mer effektivt att läsa för hunden än att läsa för till exempel mjuka leksaker eller andra människor. De positiva effekterna av läshundsverksamheten gällande främjandet av läskunnigheten kommer dock vanligtvis fram först när verksamheten är regelbunden. Enligt en undersökning borde antalet läsningar vara minst fem. Det lönar sig att berätta detta direkt också för vårdnadshavaren, när man kommer överens om den första läsningen med hen. I praktiken kan engagemanget i verksamheten också underlättas till exempel av ett "Läshundspass", där man efter varje läsning får ett märke, en stämpel eller ett klistermärke.

Ibland frågar barnet om man måste läsa högt. Läsflytet övas genom att läsa. Det verkar dock inte råda någon större skillnad mellan att läsa högt eller tyst. När man läser högt, stödjer läsarens egna hörselintryck hans visuella observation, vilket gör att den rätta rytmiseringen och pauseringen av orden och texten blir tydligare. Men i allmänhet är det ändå viktigaste att läsa – det vill säga om ett barn inte vågar läsa högt för hunden, kan hen också läsa tyst för sig själv, om hunden orkar "lyssna". Med tiden kan barnet också ta mod till sig och läsa högt.

Vad som ska läsas?

Läshundsverksamheten ska ordnas på ett så barnorienterat sätt som möjligt. Barnet alltså väljer själv vad som ska läsas. Ibland kan hen behöva hjälp med det. Ibland händer det också att den bok hen först valt är en miss och man måste byta till en annan bok.

Det lönar sig också att fundera över ett tillvägagångssätt enligt vilket man skulle intervjua barnet och/eller hans vårdnadshavare åtminstone kort under första läsningen eller redan när man anmäler sig till verksamheten. Det skulle vara bra att ta reda på nivån på barnets läskunnighet och eventuella problem, förväntningar och mål med tanke på verksamheten samt barnets intressen, så att det är möjligt att ställa fram rätt slags litteratur och litteratur

på rätt nivå till själva situationen. När det gäller problem med läsningen, är det särskilt viktigt att den litteratur som tillhandahålls inte är alltför svår.

Om det på basis av intervjun görs anteckningar ur vilka barnet kan identifieras eller till exempel en blankett om läsaren ifylls, ska man se till att principerna för dataskydd följs, när personuppgifter samlas in, behandlas och bevaras. Mer information och anvisningar gällande ärendet får du av dataskyddsombudet på din egen arbetsplats.

Barn och även deras vårdnadshavare är ibland redan på förhand intresserade av vilka böcker läshunden tycker om. Att humanisera djur är vanligt också i samband med läshundsverksamheten. Kanske är det värt att svara att läshunden tycker om böcker av alla slag, så att barnet fritt kan välja just de böcker som intresserar hen. Det är viktigt att det är barnet som får upplevelser av framgång i lässituationen.

Några korta ord om textens lättlästh

När barnets intressen och nivå på läskunnigheten är kända, är det lätt att börja välja de böcker som ska ställas fram. Läshundens utrymme är ofta avskilt från barnavdelningens samlingar, så det är inte möjligt att hämta böcker från hyllorna mitt under läshundsstunden. En bokvagn med på förhand valt material räcker nog för fem läsare.

När det gäller problem med att läsa, ingår lättlästa böcker självklart i bokkärrens innehåll. Också vid valet av dem lönar det sig att fästa uppmärksamhet vid textens längd, teckenstorlek och illustrering/illustrationer.

Lättlästheten av lättlästa serier varierar mycket och det lönar sig att rikta en sund kritik mot förläggarnas marknadsföringstexter. Långa meningar och satsmotsvarigheter, likaså långa ord, sammansättningar och uttryck som avviker från vardagsspråket är svåra för både de som har problem med att läsa och överhuvudtaget för de som befinner sig i början av lässtigen. I en sådan bok som på riktigt är lättläst finns det en lämplig mängd upprepning, även på ordnivå. En komplett, klar berättelse med början och slut ger läsaren en upplevelse av att lyckas anknuten till att ha läst hela boken. Innehållsförteckningen, underkapitlen och de beskrivande rubrikerna hjälper uppfattningen av berättelsens gång.

Illustreringens/illustrationernas betydelse framhävs särskilt i början av lässtigen och hos svaga läsare. Det blir lättare att uppfatta texten, när den är tryckt på vit bakgrund och inte

till exempel ovanpå illustrering/illustrationer. På finska är det bra om det finns olika avstavad böcker att välja mellan, gärna med små bokstäver.

Varje bok behöver naturligtvis inte läsas själv, många av de ovan nämnda sakerna framgår bara genom att bläddra igenom boken. Och å andra sidan, kanske är det värt att också ha med något svårare, hunden kommer ju inte att skälla eller rätta till om man misslyckas med läsningen.

Källor och ytterligare material för att läsas:

- Juli-Anna Aerila & Merja Kauppinen: Sytytä lukukipinä: Pedagogisia keinoja lukuinnon herättelyyn. PS-kustannus 2019.
- Juli-Anna Aerila & Merja Kauppinen. Kirjasta kaveri: Sytykkeitä lukijaksi kasvamiseen. PS-kustannus 2021.
- Taina Järvi, Kaija Ikäheimo (toim.): Koira koulutyössä: Toimintaa ja teoriaa eläinavusteisuudesta. BoD - Books on Demand 2020.
- Katariina Mäkelä: Luokanopettajien ja lukukoiraohjaajien kokemuksia lukukoiratoiminnasta, Kasvatustieteen Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto 2021.
- Onnimanni 3/2023, artikkeli "Lukemaan oppiminen ei saa olla liian vaikeaa" Päivi Heikkilä-Halttunen & työryhmä Johanna Asplund, Sirkku Latomaa, Leena Mäkinen ja Hilla Pietilä
- [Webbplatsen LukiMat, Niilo Mäki Institutet](#) (hänvisat den 1 november 2023)

4.2 Hundförarens roll vid lässtunden

Hundföraren spelar en mycket viktig roll i läshundsverksamheten. En frivillig arbetare behöver inte vara yrkesutbildad inom det pedagogiska området eller det djurassisterade arbetet. Hen ska vara en person som lätt klarar sig med barnen och som tycker om att läsa. Inom den djurassisterade verksamheten är det viktigt att känna den egna hunden väl. Det ska finnas ett långvarigt förtroligt förhållande mellan föraren och hunden. För hunden är det viktigt att man inte tvingar den till något som den inte vill göra.

Hurdan är en bra hundförare under lässtunden?

- Har god interaktionsförmåga
- Älskar att läsa
- Kan agera med olika läsare

- Kan tänka snabbt även i en föränderlig situation
- Noterar hunden under hela lässtunden
- Vill förbinda sig till läshundsverksamheten

Hundföraren är ansvarig för lässtunden som helhet. Bibliotekspersonalen kan i början och slutet stödja hundföraren, men i läsutrymmet är hundföraren tillsammans med läsaren i utrymmet med hunden på tre man hand. Hundföraren är aktivt närvarande under lässtunden och stöttar både hunden och läsaren, om lässtunden inte går som förväntat. Vid de frivilliga utbildningarna inom den djurassisterade verksamheten läggs ofta vikt vid att styra djuret och dess välbefinnande. Inom den djurassisterade verksamheten är det ju viktigt att känna till djuret och styra det. Inom läshundsverksamheten ska hundföraren dock ha även andra färdigheter än att styra hunden.

Det är bra att bibliotekspersonalen och läshundsföraren har en konversation om förarens roll vid lässtunden i god tid innan läshundsverksamheten inleds. På basis av enkäterna önskar bibliotekspersonalen att läshundsförarna ska vara aktiva och närvarande under läsunderna. Då kan hundföraren inte vara passiv i situationen, utan hen måste vara närvarande vid lässtunden både för hunden och för läsaren. Varje hundförare deltar i verksamheten med sin egen person och det lönar sig att först öva styrningen med bekanta barn så att man hittar sin egen roll under lässtunden.

Läshundsföraren behöver inte styra läsningen ur ett pedagogiskt perspektiv eller ingripa i själva läsmekanismen, men hen måste aktivt följa situationen. Det är bra för hundföraren att förbereda sig för situationer där läsning inte går smidigt. Inom läshundsverksamheten är läsaren vanligtvis ett barn som kanske inte alltid har kontroll över sitt beteende. Det är bra att på förhand planera hur man vill gå tillväga i en situation där läsning av en eller annan anledning inte lyckas. Lässtunden har som mål att skapa en positiv läsupplevelse och den kan inte nås vid val av fel bok eller i fel sinnesstämning. Om boken är för svår för läsaren, är lässtunden inte någon avslappnad eller trevlig stund. En för svår bok kan innehålla ord som läsaren inte känner igen, teckensnittet i boken kan vara svårläst enligt barnets åsikt eller så är berättelsen helt enkelt ointressant.

Det lönar sig att öva på att ingripa i lässituationen i förväg och att hitta ett lämpligt sätt för sig själv att avbryta läsning. Läsningen kan avbrytas mildt, till exempel genom att använda hunden som ett hjälpmedel för styrningen. Det skulle vara bra att ha några alternativa

böcker tillgängliga i läsutrymmet som läsaren kan byta till på uppmaning av läshundsföraren. Man kan föreslå att boken byts, om det inte lyckas med läsandet, trots uppmuntran.

Av hundföraren krävs vid lässtunden:

- att skapa en positiv atmosfär.
- att handleda läsaren från att klappa hunden till att läsa.
- att hen skulle kunna veta hur man kan uppmuntra ett oroligt eller ovilligt barn utan påtryckningar.
- att diskutera läsning och uppmuntran till läsning hemma.

4.2.1 Biblioteket som introduktör för hundföraren

Biblioteket måste ta ansvar för introduktionen av läshundsföraren och erbjuda frivilligarbetaren verktyg för att kunna möta och vägleda läsaren vid lässtunden. Utbildare och föreningar för frivilligaktörer kan ha egna regler för läshundsförare. Därför är det viktigt att diskutera saken på biblioteket med läshundsföraren och att tydligt meddela föraren vad som biblioteket förväntar sig av hen. Det är bra för bibliotekets person som ansvarar för läshundsverksamheten att diskutera innehållet i lässtunderna med läshundsföraren. Om bibliotekets och läshundsförarens åsikter om läshundsverksamheten inte sammanfaller, kan det vara utmanande att samarbeta.

Bibliotekspersonalens roll är att stötta hundföraren, det vill säga det vore bra att bibliotekspersonalen vid behov är tillgänglig, om lässtunden av någon anledning måste avbrytas. Efter att ha diskuterat möjliga problemsituationer på förhand vet den person som ansvarar för läshundsverksamheten i vilka situationer hens hjälp behövs. Det skulle vara bra att biblioteket gör läshundsföraren förtrogen med var barn- och ungdomsböckerna finns på biblioteket och vägleder i vilka slags böcker läsare i olika åldrar tycker om att läsa. Det skulle vara bra att hundföraren förbereder sig för läshundsverksamheten genom att bekanta sig med de populära barnböckerna, så att hen kan diskutera med barnen om att läsa i positiv ton.

Den ansvariga personen på biblioteket borde diskutera verksamheten regelbundet med läshundsföraren. Man borde diskutera med läshundsföraren i slutet av varje besök, om hunden har tålamod att vänta. På det här viset kommer lässtunderna att diskuteras och de eventuella svåra situationerna kommer att gås igenom genast. Lässtunderna kan gås igenom efteråt också per e-post eller per telefon.

För läshundsförarna finns på YouTube en serie på fyra introduktionsvideor som producerats av projektet Läshund och dess förare som främjare av läsning på biblioteket, Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa -hanke, som man på biblioteket kan be att den som vill bli läshundsförare skulle titta på innan läshundsverksamheten inleds. Videorna tar sammanlagt knappt en timme. I videorna behandlas bibliotekets läshundsverksamhet, arbete med hund, läsare av olika slag och det praktiska genomförandet av läshundsstunderna. Den blivande läshundsföraren får mer information om bibliotekets läshundsverksamhet med hjälp av videorna.

Källor och ytterligare information

- Hevoset ja koirat eläinavusteisessa työssä - tutkittua tietoa ja kokemuksia: Ervast & Raukola-Lindblom (toim.), 2021
- Karvaterapiaa - eläinavusteinen työskentely Suomessa: Ikäheimo, 2013
- Koira koulutyössä: Toimintaa ja teoriaa eläinavusteisuudesta: Järvi, 2020
- Työparina koira: Latvala-Sillman, 2018

4.3 Bibliotekets läshund

Projektet Läshund och dess förare som främjare av läsning på biblioteket, Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa -hanke ville utreda vilken slags läshundsverksamhet som bedrivs i Finland 2023. På basis av enkäter, att man gått runt och besökt projektområdet, och intervjuer inom projektet utförs läshundsverksamheten på biblioteken av människor som har en passionerad inställning till läsning. De vill hjälpa barn och unga att komma igång med att läsa och att kombinera den djurassisterade verksamheten med biblioteksarbetet. Även om verksamheten är beroende av bibliotekens resurser och av de föreningar på orten som möjliggör den djurassisterade verksamheten, har många bibliotek redan en lång erfarenhet av nyttan med läshundsverksamheten för att främja läsning.

Hurdan är bibliotekets läshund?

- Bibliotekets läshund är en pålitlig hund med en ansvarig förare.
- Läshundsföraren är entusiastisk över att läsa och vill tillsammans med sin egen hund arbeta för läsglädje, antingen som professionell eller som frivilligarbetare.
- Bibliotekets läshund besöker biblioteket för att lyssna när man läser för den.

- Bibliotekets läshund besöker det bibliotek där personalen har kompetens och kunskande att driva läshundsverksamheten och resurser för att genomföra verksamheten.

Egen logo

Målet med projektet Läshund och dess förare som främjare av läsning på biblioteket, Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa -hanke var att framhålla att läshundsverksamheten på biblioteken är att främja läsning som bäst. För att markera och betona detta gjorde vi en egen logo för biblioteken för läshundsverksamheten. Logo är ett märke för den av biblioteket ordnade högklassiga läshundsverksamheten. Logon Bibliotekets Läshund kan användas av alla de bibliotek vars läshundsverksamhet uppfyller villkor som beskrivs på nästa sida. Genom att gå igenom listan kan man på biblioteket säkerställa att tillräckliga förberedelser för läshundsverksamheten har gjorts och att det finns goda utgångspunkter för verksamheten. Om du funderar på att inleda läshundsverksamhet på biblioteket eller om du vill utveckla läshundsverksamheten på ditt eget bibliotek, så hjälper listan dig att komma i gång.

Checklista inom bibliotekets läshundsverksamhet

1. Läshundsföraren har en för den djurassisterade verksamheten lämplig bakgrund.
 - a. Läshundsföraren har fått introduktion i den djurassisterade frivilligverksamheten eller hen har utbildning på yrkesnivå inom det djurassisterade arbetet.
2. Läshundens lämplighet för uppgiften har bedömts av en professionell person.
 - a. En professionell person som känner till hundens beteende har säkrat att hunden är lämplig för verksamheten.
3. Säkerheten i verksamheten har diskuterats.
 - a. Ansvarerna anknutna till frivilligarbetet och den djurassisterade verksamheten har gått igenom och verksamheten har de behövliga försäkringarna. Biblioteket har gjort en riskbedömning och gjort läshundsföraren förtrogen med att arbeta på biblioteket.
4. Biblioteket har intervjuat läshundsföraren och åtminstone ett muntligt avtal har ingåtts kring samarbetet.
 - a. Målen för verksamheten, ansvarsfördelningen och främjandet av läsning under lässtunden har diskuterats. Arbetsfördelningen mellan parterna är tydlig och alla är engagerade i verksamheten.
5. Det finns tillräckligt med resurser för verksamheten.
 - a. Biblioteket har en ansvarig person för läshundsverksamheten. Biblioteket har gjort läshundsföraren förtrogen med lässtundernas mål och man har övat

verksamheten tillsammans. Biblioteket har tillräckligt med tid för att nå målgruppen och man har förbundit sig till verksamheten.

Logon Bibliotekets Lëshund är avsedd för den av biblioteken ordnade lëshundsverksamheten.

Logon Bibliotekets Lëshund kan användas av alla bibliotek vars lëshundsverksamhet uppfyller villkoren på listan.

Logon kan laddas ner i form av PNG från kommunikationspaketet för projektet Lëshund och dess förare som främjare av läsning på biblioteket, Lukukoirakko lukemisen edistäjänä kirjastossa -hanke och den är fritt tillgänglig för biblioteken.

De bibliotek som använder logon har förbundit sig till de förutsättningar för lëshundsverksamheten som fastställts i projektet.

Slutord

Läsning är inte någon egenskap som varje människa skulle ha av naturen. Läsning bygger inte på instinkter och börjar inte heller vid en viss ålder, utan kräver inläring och upprepning. Det behövs hjälp för att uppnå läsflyt. Barnet behöver uppmuntran, stöd och tid. Omvandlingen av läsning från obligatorisk verksamhet till hobbyverksamhet kan bero på tillgången till böcker, på att kunna hitta rätt böcker eller på positiva läsoplevelser. Det behövs också en stor glädje för att läsa.

Hunden är människans bästa vän och är till glädje för andra genom sin blotta existens. Det ögonblick man delar med hunden är mer än dubbel glädje. Denna glädje medför hunden också när man läser. Oavsett hur biblioteket producerar lëshundsverksamheten, måste läsglädjen stå i centrum för denna verksamhet. Förhoppningsvis väcker denna handbok tankar och uppmuntrar till den effektiva och etiska lëshundsverksamheten på biblioteken runt om i Finland.

5 Källor

Aerila, J-A & Kauppinen, M. 2021. Kirjasta kaveri: Sytykkeitä lukijaksi kasvamiseen.

Aerila, J-A & Kauppinen, M. 2019. Sytytä lukukipinä: Pedagogisia keinoja lukuinnon herättelyyn.

Allergia-, Iho- ja Astmaliitto ry., Allergi-, hud- och astmaförbundet rf. 2020. Allergiat huomi-
oon koulujen koira-avusteisessa työskentelyssä. [allergiat huomioon koulujen koira-avusteisessa tyoskentelyssa.pdf](#) 11.9.2020.

Ervast, L., Raukola-Lindblom, M. (toim.). 2021. Hevoset ja koirat eläinavusteisessa työssä -tutkittua tietoa ja kokemuksia. Sanasilta Oy.

Ikäheimo, K. (toim.). 2013. Karvaterapiaa: eläinavusteinen työskentely Suomessa.

Järvi, T. 2020. Koira koulutyössä: Toimintaa ja teoriaa eläinavusteisuudesta.

Kahilaniemi, E. & Löf, L. 2020. Green Care -menetelmäopas. Voimatassu Ky

Kahilaniemi, E. 2020. Eläinavusteinen interventio: asiakkaan toiminnallisuuden tukeminen koira-avusteisin menetelmin.

Kaimio, T. 2007. Pennun kasvatus. Pennusta kunnon koiraksi. Karisto Oy. Hämeenlinna/Tavastehus.

Latvala-Sillman, P. 2018. Työparina koira.

Pichot, T. 2012. Animal-Assisted Brief Therapy: A Solution-Focused Approach.

Opetushallitus/Utbildningsstyrelsen 2021. Nationella läskunnighetsstrategin 2030: Finland - världens mest multilitterata land. Utbildningsstyrelsen, Läsrörelsen, 2021

Nissilä, L. & Lumme, P. 2022. Lukutaito uuteen nousuun - kansallisella lukutaitostrategialla uutta suuntaa lukutaitotyölle. Kielikello 3/22

R.E.A.D.® Team Steps. 2024. [R.E.A.D.® Team Steps – Intermountain Therapy Animals](#)

Sarmavuori, K. 2011. Opi ja ohjaa lukemista.

6 Bilagor

Lästips om läshundar

Lästips om den djurassisterade verksamheten och det djurassisterade arbetet